

ГЕЛЬМІНТОЗИ, РИЗИК ЗАХВОРЮВАННЯ НАСЕЛЕННЯ У ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

О.Г. Зубенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бул. Шевченко, 81,
Черкаси, 18000, Україна

Гельмінтози – найбільш поширені і масові паразитарні захворювання людини, що виникають в результаті складних взаємин між найбільш високоорганізованими багатоклітинними паразитами – гельмінтами і організмом господаря. Гельмінти дуже поширені на Землі. Понад 270 їх видів викликають захворювання людей у всіх частинах світу. Проте окремі види гельмінтів поширені нерівномірно. Це пов'язано з особливостями біології збудників, з яких одні можуть безпосередньо передаватися від людини до людини (гострики), другі потребують певних умов для дозрівання яєць та личинок у зовнішньому середовищі або ж в організмі іншої тварини. Таким чином, природні умови місцевості та наявність проміжних хазяїв визначають ареал гельмінтів. Гельмінти паразитують в усіх органах людини, оскільки шляхи й способи інвазії різноманітні: аліментарний (з їжею, водою), трансмісивний (зі слиною кровосисного переносника), перкутанний (активне проникнення крізь покриви тіла) [5].

Більшість гельмінтозів характеризується тривалим протіканням і широким діапазоном клінічних проявів - від безсимптомних до важких форм.

За даними Всесвітньої організації охорони (ВООЗ) здоров'я за останніх 10 років в світі паразитарними захворюваннями заразилося більше 4,5 млрд. людей. На Землі 95% людей заражено паразитами. І ця статистика включає не лише бідні і неблагополучні країни «третього світу». За даними ВООЗ в благополучній і далеко не бідній Європі паразити присутні у кожного третього жителя. За спостереженнями американського доктора Роса Андерсона 85-95% дорослого населення США має паразитів, але не знає про це [2].

Згідно з офіційною статистикою, на території України зареєстровано 400 тисяч хворих на гельмінти. Проте, судячи з обсягів продажу препаратів проти глистяних інвазій, кількість заражених паразитами може бути в кілька разів більша [3].

В Україні 80% людей, заражених на глисти - діти. Найпоширеніші стьожкові та круглі черви.

За даними офіційної медичної статистики, сумарний показник захворюваності різними паразитарними захворюваннями в 10 разів вищий за захворюваність гострими кишковими інфекціями і по своїй частоті порівнянний із захворюваністю на грип. Паразитарних захворювань припадає на частку 14 млн. смертей в рік, що складає, приблизно, 25% від загальносвітового показника смертності.

Аналізуючи ці цифри можна сказати, що 95% людей носять в собі від 1 до 5 видів паразитів. А у кого є домашні тварини, ця цифра зростає до 99,9% [1].

Гельмінти вражають практично всі органи і тканини людини. Наприклад, в кишечнику паразитують аскариди, гострики, бичачий ціп'як, широкий стьожак; у жовчних шляхах – печінковий і сибірський сисун; у підшкірно-жировій клітковині – збудник ришти, в м'язах – личинки тріхinel, в кровоносних судинах – шистостоми, в ЦНС – токсоплазми, в легенях – аскариди, токсокари [2].

Паразити викликають сенсibiлізацію організму з подальшим розвитком алергічних реакцій, механічне пошкодження органів і тканин господаря і порушення їх функцій, різні запальні процеси, анемію. Вони погіршують всмоктування харчових речовин і вітамінів, виснажують імунну систему знижують резистентність (опірність) організму. Отруюють його продуктами своєї життєдіяльності, обтяжують перебіг інших захворювань, є основою для важких інфекцій і пухлинних процесів [4].

Клінічні прояви гельмінтозів багато в чому неспецифічні і можуть мати різні маски інфекційних та неінфекційних захворювань, що обумовлює труднощі їх діагностики, ускладнює перебіг вже наявних хвороб у дітей і сприяє їх хронізації в дитячому віці.

Виявлення ролі етіологічного і патогенетичного факторів у виникненні і розвитку паразитарних хвороб має вирішальне значення у розробці науково обґрунтованих підходів щодо їх діагностики, профілактики та лікування. Слід зазначити, що у гельмінтології до цього часу врахуванню ролі цих факторів з різних причин не надавали істотного значення [5].

Актуальність проблем клініки, лікування і профілактики паразитарних захворювань пояснюється не тільки значним поширенням інвазій в Україні, зокрема в Черкаській області недостатньою оцінкою збитків, яких завдають паразити здоров'ю дітей, а й усе ще низькою ефективністю загальноприйнятої системи протипаразитарних заходів у дитячих колективах і родинях.

Згідно отриманих даних із Черкаської обласної санітарно-епідеміологічної станції, кількість уражених гельмінтозом дітей сягає 86%. Результати досліджень показали, що частота ураження гельмінтами залежить від індивідуальних заходів профілактики, сили імунітету, віку. Частота уражень такими гельмінтами, як гострик, аскарида, токсокар, карликовий ціп'як, є максимальною у дітей, і з віком ця тенденція поступово знижується. Це можна пояснити тим, що після багаторазових заражень цими збудниками в організмі розвивається специфічний імунітет. Натомість дорослі частіше заражаються бичачим і свинячим ціп'яками, широким стьожаком, котячою двоусткою.

В умовах Черкаської області найбільш поширеними гельмінтозними захворюваннями є ентеробіоз, аскаридоз та токсокароз. Менш зустріваним є опісторхоз. Незначний відсоток зараження припадає на цестодози. Серед них найбільш поширеним є свинячий ціп'як.

Рівень ураженості населення ентеробіозом в Черкаській області останні роки залишається на стабільних цифрах (15-23%). Ураженість дітей дитячих дошкільних закладів лишається високою (38%), що свідчить про недостатню увагу до ентеробіозу, порушення санітарно-гігієнічного режиму.

Другим за масовістю серед гельмінтозів у Черкаській області є аскаридоз. Щорічно реєструється близько тисячі таких хворих. Умов для поширення аскаридозу в містах немає, проте частка міського населення серед зареєстрованих хворих становить майже 2/3, до 40% – дорослі. Така ситуація пов'язана з масовим зараженням містян на дачних ділянках і вживанням харчової зелені, овочів, фруктів, куплених на стихійних ринках. Підйом захворювання можна спостерігати у травні-червні місяці. Найнижчий рівень захворюваності відмічали в осінньо-зимові місяці.

Згідно з результатами проведених у 2013-2016 роках (Черкаси) серологічних обстежень серед дітей і дорослих, відповідно 41,7% і 17,2% з них виявлено позитивний титр антитіл до антигенів токсокар. Практично в усіх в епіданамнезі були контакти з домашніми та бродячими собаками. Переважали сільські мешканці. Як відомо, статевозрілі токсокари викликають кишкову форму захворювання, а личинки – вісцеральну. В процесі міграції та життєдіяльності личинки здатні спричинювати тяжкі поліорганні ураження аж до летальних.

Основними причинами все ще значного розповсюдження в Черкаській області деяких видів гельмінтозів є: недостатня увага керівників органів і установ охорони здоров'я до питань організації оздоровлення населення від гельмінтозів; використання малоєфективних методів діагностики гельмінтозів (нативний мазок); недостатня забезпеченість лікувальної мережі сучасними антигельмінтивними препаратами широкого спектру дій; недооцінка санітарних заходів у боротьбі з гельмінтозами; недостатнє проведення санітарної пропаганди серед населення з питань профілактики гельмінтозів, відсутність на місцях наочних посібників, санітарно-освітньої літератури [6].

Література

1. Авдюхина Т. И., Константинова Т. Н., Прокошева М. Н. Современный взгляд на проблему гельминтозов у детей и эффективные пути ее решения / Авдюхина Т. И., Константинова Т. Н., Прокошева М. Н. // Лечащий врач. – 2004. – №1. – С. 14-18.
2. Бекиш О.-Я. Л., Бекиш Вл. Я., Бекиш Л. Э. Современные аспекты терапии гельминтозов человека / Бекиш О.-Я. Л., Бекиш Вл. Я., Бекиш Л. Э. // Эпидемиология, диагностика, лечение и профилактика паразитарных заболеваний человека. Тр. III Междунар. научн.-практ. конф. – Витебск, 2002. – С. 30-37.
3. Вінницька О. В. Гельмінтози: Діагностичний пошук та лікування / О. В. Вінницька // Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. – 2009. - № 4(23). – С. 33-39.
4. Дуднік В. М. Діагностика і патогенетичні аспекти лікування гельмінтозів // В. М. Дуднік, О. І. Ізюмець, Л. І. Лайко, Н. Д. Корольова // Современная педиатрия. – 2011. - № 4 (38). – С. 70-72.
5. Лысенко А. Я., Беляев А. Е. Эпидемиология гельминтозов / А. Я. Лысенко А. Е. Беляев. – М.: Колос, 1987. – 45 с.
6. Марушко Ю. В. Гельмінтози у дітей: стан проблеми, особливості діагностики і терапії / Ю. В. Марушко, М. Г. Грачева // Современная педиатрия. – 2011. - № 6 (40). – С. 58-62.